

Kontaktperson  
Samhällsbyggnadsavdelningen  
Kulturmiljöenheten  
Julia Cronqvist 010 – 224 15 10

Lunds kommun  
lunds.kommun@lund.se

## Förordnande om anmälningsplikt enligt 3 kap. 6 §, Kulturmiljölagen gällande Folkparkshuset med park i Lund, fastigheten Väster 5:10, Lunds kommun

### Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 3 kap. 6 § kulturmiljölagen (1988:950, KML) att anmälan ska göras till Länsstyrelsen innan Folkparkshuset rivs eller ändras på ett sätt som väsentligt minskar byggnadens kulturhistoriska värde. Anmälningsplikten gäller:

- Byggnadens exteriör och stomme samt pergola.
- Byggnadens planlösning, fast inredning och tekniska installationer, se bilaga 1.
- Tillhörande parkområde inom ovan rubricerad fastighet.

Anmälningsplikten innebär att en anmälan ska göras till Länsstyrelsen innan byggnaden ändras på ett sätt som väsentligt kan minska dess kulturhistoriska värde. Länsstyrelsen ska inom en månad från det att anmälan kommer in till Länsstyrelsen avgöra om den anmälda åtgärden ska få utföras eller förbjudas enligt 5 § kulturmiljölagen. Under denna tid får den anmälda åtgärden inte vidtas utan att Länsstyrelsen har medgett det.

## Skäl till beslut

### Bedömning

Eftersom Folkparkshuset har ett så högt kulturhistoriskt värde att byggnaden kan antas komma ifråga som byggnadsminne är det synnerligen angeläget att det inte vidtas sådana ändringar med byggnaderna som väsentligt kan minska detta värde. Utifrån ovanstående beslutar Länsstyrelsen att förordna om anmälningsplikt enligt 3 kap. 6§ KML.

### Tillämpliga bestämmelser

Enligt 3 kap. 1 § kulturmiljölagen (1988:950), förkortad KML, får Länsstyrelsen förklara en byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde för byggnadsminne. Bestämmelserna om byggnadsminnen får också tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde.

Om en byggnad kan antas komma ifråga som byggnadsminne får länsstyrelsen enligt 3 kap. 6 § kulturmiljölagen förordna att anmälan till länsstyrelsen ska göras innan byggnaden rivs eller ändras på ett sätt som väsentligt minskar dess kulturhistoriska värde. Länsstyrelsen skall inom en månad från det anmälan kommit in avgöra om den anmälda åtgärden skall få vidtas eller förbjudas enligt 5 §. Under denna tid får den anmälda åtgärden inte vidtas utan att länsstyrelsen har medgett det.

## Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen har sedan 2013 handlagt ett ärende gällande byggnadsminnesförklaring av Folkparkshuset i Lund. Länsstyrelsen anser att byggnaden har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde och att en byggnadsminnesförklaring är motiverad.

Den 19 december 2018 tog Länsstyrelsen fram ett förslag gällande byggnadsminnesförklaring av Folkparkshuset som skickades på remiss till Lunds kommun. Lunds kommun svarade den 9 maj 2019 att de motsätter sig en byggnadsminnesförklaring.

Länsstyrelsen gör bedömningen att det för närvarande inte finns förutsättningar för att genomföra en byggnadsminnesförklaring, Se beslut 432-603-2013.

För närvarande används Folkparkshuset för musikskolans verksamhet och planer finns om att eventuellt inrymma biblioteksverksamhet framöver, vilket Länsstyrelsen ser positivt på.

### Byggnadens kulturhistoriska värde

Folkparkshuset, uppfört 1976, är ett mycket gott och välbevarat exempel på en internationell arkitekturtrend som satt flera spår i Lund, benämnd brutalismen. I Lund verkade tre av de arkitekter som i Sverige blivit de mest kända för att ha fångat upp och använt sig av denna stilriktnings typiska formgivningsprinciper. Bengt Edman som ritat Folkparkshuset var en av dessa. I Folkparkshuset har Edman haft möjlighet att förverkliga sina gestaltningsidéer och arkitektoniska teorier. Konstruktionen ger formen och materialen i sig själva ger byggnadens dess karaktär, uttryck och färgsättning, vilket är kännetecknande för stilriktningen.

Byggnadsmaterialen - väggarnas tegel, takens bärande omålade limträbalkar, golven och gradängernas betongytor - redovisas ärligt och inget har täckts in eller fått utanpåhängande dekorationer. Ventilationsrör har förlagts synligt och även elementen har fått en rörform som blivit en del av arkitekturen. Vidare har funktionella delar tillåtits påverka fasadgestaltningen, exempelvis toalettsektionen som sticker ut ur fasadliv på norra sidan. En central grundtanke för arkitekt Bengt Edman var att skapa en byggnad som inte låste fast särskilda funktioner på en viss plats, byggnadens ytor skulle gå att nyttja efter behov.

Folkparkshuset uppfördes i kommunal regi, men på platsen för det som tidigare utgjort Lunds folkets park. Byggnadens namn och funktion förankrar den i platsens historiska sammanhang.

Byggnaden är en spegling av samhället vid en viss given tid. Arkitektoniska verk, som Folkparkshuset materialiserar de samhällsmönster, sociala förhållanden, kulturella strömningar, den teknik- och materialutveckling som råder vid tiden de uppförs. Brutalismen är en av flera hållpunkter i arkitekturhistorien och kan tillsammans med övriga ismer nyansera bilden av hur arkitekturen förändras med tiden. Folkparkshuset är en mycket god och välbevarad representant för brutalismens stilriktning och det är för dess arkitektoniska värden som byggnaden främst lyfts fram.

### Historik

#### *Folkets park i Lund*

Folkparkshuset, uppförd 1976, ligger i en lummig park i västra delarna av Lund. Parkens ursprung går tillbaka till åren 1894-1895 då Lunds folkets park anlades på platsen. Här pågick under flera decennier en livlig verksamhet med musik, dans och politiska möten. Parken gestaltades omsorgsfullt med trädplanteringar, bersåer, rabatter och gräsytor. För verksamheten byggdes en restaurang, dansbanor, en teater, lusthus, karuseller och ekonomibyggnader.

Verksamheten var fortsatt livfull under 1940- och 1950-talen, men den präglades av ekonomiska problem. Under 1950- och 1960-talet var det många Folkets parker som lades ner i Sverige, ändrade fritidsvanor minskade besöksantalet. Samma utveckling gick parken i Lund till mötes. 1958 lade socialdemokraterna fram en motion om kommunalt stöd, detta röstades ner och fastigheten såldes samma år till Riksbyggen. Riksbyggen ville bebygga parken med bostäder, men detta väckte ett motstånd bland kommuninvånarna vilket ledde till att Lunds kommun köpte parken 1963.

### ***Folkparkshuset***

Istället för att bebygga parkmarken med bostäder önskade kommunen att fortsatt använda platsen för fritidsverksamhet, det fanns en idé om att uppföra en ny folkparksbyggnad. Det var i detta sammanhang som arkitekt Bengt Edman fick uppdraget att skissa på en ny folkparksanläggning. Från början handlade troligen uppdraget om att ersätta den äldre dansrotundan med en ny, men uppdraget kom att bli större än så. Parken skulle bli ett fritidsområde för barn och unga boende i västra delarna av Lund.

Ett första förslag presenterades 1964/1965 där hela parkens norra och östra gräns var bebyggd med två dansrotundor, en amfiteater, en damm och lokaler för ungdomar och föreningar. Förslaget bantades ner av kostnadsskäl och 1972 lades ett nytt förslag fram med en envåningsbyggnad med två dansrotundor och lokaler för ungdomsverksamhet. Byggnaden var tänkt att bli en form av allaktivitetshus, inspirationen till detta hade Edman troligen hämtat från ett byggprojekt i Nederländska staden Dronten.

Det togs beslut om att förslaget skulle realiseras. Det fanns röster som höjdes om att befintliga äldre folkparksbyggnader istället borde renoveras och rustas upp, men istället revs de i samband med att den nya Folkparkshuset uppfördes. I oktober 1973 fastställdes en ny stadsplan för parken. 1976 invigdes det nya Folkparkshuset.

Den nya byggnaden skilde sig stort från de äldre folkparksbyggnaderna, nu uppfördes en modernistisk byggnad i ett plan i en tradition som blivit kallad brutalism. Konstruktionen med tegelväggar gav byggnaden dess gestaltning både utvändigt och invändigt. Invändigt redovisades även takkonstruktionen synligt. Byggnaden fick två urskiljbara delar, en större med en centralt placerad dansrotunda, garderob, toaletter och öppna spisar och en mindre del med fler avgränsade och slutna rum. En stor tung järnport skilde delarna åt. Utvändigt uppfördes en långsträckt träpergola som löpte längs med byggnadens sydvästra fasad.

### ***Verksamhet***

Det fanns från början problem med att fylla byggnaden med reguljär verksamhet, de intäkter kommunen tänkt att nöjesarrangemang skulle dra in fick inte den omfattning man räknat med. Driften delades mellan kommunen och en arrendator, den sistnämnda skulle stå för nöjesprogram på helgerna och kommunen för uthyrningsverksamhet under arbetsveckan. Förslag om att sälja byggnaden kom redan 1989 och 1991 stängdes byggnaden under en period ner i väntan på en försäljning.

Ett flertal olika förslag på användningsområden för byggnaden har genom åren lagts fram, exploateringsplaner för ny bebyggelse i parken har också tagits upp ett par gånger och det har även funnits tankar om att riva byggnaden. Periodvis har användningen ökat för att återigen minska. Fritidsverksamheten för barn som länge nyttjat byggnadens östra del flyttade ut 2016. Dessa lokaler har sedan använts för andra kommunala verksamheter.

### ***Arkitekt Bengt Edman och brutalismen***

Bengt Edman (1921-2000) utbildade sig på KTH i Stockholm och öppnade eget kontor i Lund 1956. Förutom sin verksamhet på det privata kontoret verkade han som professor vid KTH och gästprofessor på MT i Massachusetts i USA samt tillförordnad professor vid Arkitekturskolan tillhörande Lunds tekniska högskola.

Edman har ritat ett antal byggnader vilka några finns bevarade i Lund. Förutom Folkparkshuset kan studentbostadsområdena Vildanden och Sparta samt villa Hägerstrand nämnas. Bengt Edman är känd för att stilmässigt utformat verk i det man kallar för brutalism. Villa Göth, byggnadsminne, i Uppsala är hans mest kända byggnad som han ritat tillsammans med arkitekt Lennart Holm 1950. Flera av hans byggnader förutom Villa Göth, till exempel Sparta och Folkparkshuset kan tillskrivas denna stilriktning.

Begreppet brutalism ska ha använts redan under slutet av 1800-talet som en kritik mot arkitekten William Butterfields arkitektur som avvek från de gängse stilarna. När Bengt Edman och Lennart Holm ritade Villa Göth 1950 ska denna ha blivit kallad för nybrutalism, möjligen med hänvisning till det begrepp som redan varit i svang under 1800-talet. Det finns också teorier om att begreppet kommer från "béton brut", alltså användandet av enbart rå betong i konstruktionen och som arkitektoniskt uttrycksmedel. I Sverige är det just Bengt Edman tillsammans med Klas Anshelm och Bernt Nyberg, alla verksamma i Lund, som är de mest kända arkitekterna som använt sig av en formgivning som byggt på de principer man anser tillhöra en brutalistisk arkitektur. Detta gör att det inom Lunds stad finns flera exempel på denna stilriktning.

2019-12-18 Dnr 432-38838-2019

Det som kännetecknar byggnaderna är rena fasadytor av till exempel tegel eller betong, raka linjer, osmyckade och robusta ytor. Konstruktionen tillåts vara synlig och det som utgör själva den arkitektoniska gestaltningen, både utvändigt och invändigt. Form, material och konstruktion är ett och detsamma.

En återkommande idé som Bengt Edman också stått för och som återfinns i Folkparkshuset är att arkitekturen inte ska styra användningen, istället ska den öppna upp för en fri tillämpning. Funktionerna ska inte vara fastlåsta. I Folkparkshuset finns inbyggt en möjlighet att både ändra funktion och att bygga till. Den mindre utbyggda delen mot öster ska vara konstruerad för att kunna utökas vid behov.

## Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten i Malmö, se bilagan *Hur man överklagar till Förvaltningsrätten*.

## De som deltagit i Länsstyrelsens beslut

Beslut i detta ärende har tagits av länsöverdirektör Ola Melin. I den slutliga handläggningen har även deltagit samhällsbyggnadsdirektör Peter Cavala, länsantikvarie Britta Roos och byggnadsantikvarie Julia Cronqvist som föredragande.

Ola Melin

Julia Cronqvist

Detta beslut har bekräftats digitalt och har därför ingen namnunderskrift.

## Bilagor

Bilaga 1 – Fast inredning och tekniska installationer.

## Kopia

Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne  
Riksantikvarieämbetet  
Kulturen  
Stadsantikvarie, Henrik Borg